

АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ

КИБРИТЕНАТА КЛЕЧКА

Превод от руски: Катя Койчева, —

chitanka.info

I

Сутринта на 6 октомври 1885 година в канцеларията на становия пристав^[1] на 2-ри участък в С-ка околия влезе прилично облечен млад човек и съобщи, че господарят му, гвардейският корнет в оставка Марк Иванович Кляузов, е убит. Когато съобщаваше това, младият човек беше блед и необикновено развълнуван. Ръцете му трепереха и ужас изпълваше очите му.

— С кого имам честта да говоря? — запита го приставът.

— Псеков, управител при Кляузов. Агроном и механик.

Когато пристигнаха заедно с Псеков на местопроизшествието, приставът и свидетелите завариха следната картина. Около пристройката, в която живееше Кляузов, се трупаше тълпа. Вестта за произшествието светкавично се бе разнесла из околността и понеже бе празник, от всички околни села към пристройката се стичаха хора. Царяха глъч и врява. Тук-там се срещаха бледи, облени със сълзи лица. Вратата към спалнята на Кляузов бе намерена заключена. Ключът стърчеше отвътре.

— Изглежда, злодеите са се вмъкнали при него през прозореца — забеляза при огледа на вратата Псеков.

Отидоха в градината, към която гледаше прозорецът на спалнята. Прозорецът имаше мрачен, зловещ вид.

Беше закрит със зелено, избеляло перде. Единият край на пердето бе малко повдигнат и даваше възможност да се надникне в спалнята.

— Гледал ли е някой от вас през прозореца? — попита приставът.

— Съвсем не, ваше високородие — каза градинарят Ефрем, дребно белоконо старче с лице на унтерофицер в оставка — Къде ще ти гледаме, нас ни треперят краката!

— Ех, Марк Иванич, Марк Иванич! — въздъхна приставът, загледан в прозореца. — Казвах ти аз, че зле ще свършиш! Казвах ти, клетнико, ама не ме слушаше! Блудството не води към добро!

— Да благодарим на Ефрем — каза Псеков, — ако не беше той, ние нямаше и да се сетим. На него пръв му дойде на ум, че тук работата не е чиста. Идва тази сутрин при мене и казва: „Защо ли нашият господар толкоз дълго не се събужда? Цяла седмица не е излизал от спалнята си!“ Като ми рече това, сякаш нещо ме парна... Веднага си помислих. .. „Не е излизал от миналата събота, а пък днес е неделя! Седем дни — не е шега!“

— Да, горкия... — въздъхна още веднъж приставът. — Умен човек, образован, такъв добър. Беше, тъй да се каже, душата на всяка компания. Но развратник, царство му небесно! Аз всичко очаквах! Степан — обърна се той към един от свидетелите, — върви веднага у дома и прати Андришка да съобщи на началника! Да каже: Марк Иванич убили! Па се отбий при урядника^[2] — какво се мае там! Да дойде тук! А ти лично иди колкото може по-бързо при следователя Николай Ермолаич и го повикай тук! Чакай, ще му напиша бележка.

Приставът постави стража около пристройката, написа бележка за следователя и отиде да пие чай у управителя. След десетина минути седеше на едно столче, внимателно отхапваше захар и гълташе горещия като жарава чай.

— Ето ви... — разправяше той на Псеков. — Ето ви на... Дворянин, богат човек... любимец на боговете, тъй да се каже, както се изразява Пушкин, а какво излезе от него? Нищо! Пиянствуваше, развратничеше и... ето ви на — убиха го!

След два часа пристигна следователят. Николай Ермолаевич Чубиков (така се казваше следователят), висок, набит старец на около шестдесет години, вече четвърт век се подвизаваше на своето поприще. Цялата околия го знаеше като честен, умен и енергичен човек, който обича работата си. На местопроизшествието заедно с него дойде и неизбежният му спътник, помощник и деловодител Дюковски, висок млад човек на около двадесет и шест години.

— Вярно ли е, господа? — заговори Чубиков, като влезе в стаята на Псеков и като стискаше набързо ръка на всички. — Вярно ли е? Марк Иванич? Убит? Не, това е невъзможно! Не-въз-мож-но!

— Както виждате... — въздъхна приставът.

— Господи боже мой! Та миналия петък го видях на панаира в Тарабанково! Пихме заедно водка, моля ви се!

— Както виждате... — въздъхна още веднъж приставът.

Повъздишаха, повъзмущаваха се, изпиха по чаша чай и тръгнаха към пристройката.

— Стори път! — кресна урядникът на тълпата. Като влезе в пристройката, следователят се зае преди всичко да огледа вратата на спалнята. Вратата беше чамова, боядисана с жълта боя и без повреди. Особени белези, които биха послужили като някакви указания, не бяха открити. Пристъпено бе към разбиване.

— Моля, господа, другите да се отдръпнат! — каза следователят, когато след дълго чукане и тряскане вратата отстъпи пред бравата и длетото. — Моля, в интереса на следствието... Урядникът, никой да не се пуска вътре!

Чубиков, помощникът му и приставът отвориха вратата и плахо, един подир друг, влязоха в спалнята. Пред очите им се разкри следната картина. До единствения прозорец имаше голям дървен креват с огромен пухен дюшек. Върху измачкания дюшек лежеше събрано накуп, измачкано одеяло. Възглавницата в басмена калъфка, също много смачкана, се търкаляше на пода. На масичката пред кревата имаше сребърен часовник и сребърна монета със стойност двадесет копейки, а също и кутия обикновен кибрит. Освен кревата, масичката и единствения стол в спалнята нямаше никакви други мебели. Като погледна под кревата, приставът видя двадесетина празни бутилки, стара сламена шапка и четвъртинка водка. Под масичката се търкаляше един ботуш, потънал в прах. Следователят огледа стаята, сви вежди и се изчерви.

— Мръсници! — измърмори той и стисна юмруци.

— Но къде е Марк Иванич? — тихо попита Дюковски.

— Моля ви да не се бъркате! — грубо му каза Чубиков. — Бъдете така добър да огледате пода! Това е втори такъв случай в моята практика, Евграф Кузмич — обърна се той към пристава, като сниши глас. — През хиляда осемстотин и седемдесета година имах също такъв случай. Ама вие сигурно помните... Убийството на търговеца Портретов. И там беше така. Мръсниците го бяха убили и измъкнали трупа през прозореца...

Чубиков отиде до прозореца, дръпна пердето настрана и внимателно бутна крилата. Прозорецът се отвори.

— Отваря се, значи, бил е само притворен... Хм!... Следи по перваза. Виждате ли? Ето следи от коляно... Някой се е прекачвал

оттук... Ще трябва хубаво да се огледа прозорецът.

— На пода не се забелязва нищо особено — каза Дюковски. — Нито петна, нито драскотини. Намерих само една обгоряла клечка шведски кибрит. Ето я! Доколкото си спомням, Марк Иванич не пушеше; обикновено употребяваше серен кибрит, но в никой случай не шведски. Тази клечка може да служи като улика...

— Ах... млъкнете, моля ви се! — махна с ръка следователят. — Току ни навира своята клечка! Не мога да понасям разпалените глави! Вместо да дирите кибритени клечки, по-добре огледайте леглото!

След огледа на леглото Дюковски рапортува:

— Нито кървави, нито каквито и да било други петна ... Нови разкъсвания също няма. По възглавницата — следи от зъби. Одеялото е залято с течност, която има мирис на бира и същия вкус... Общият вид на леглото дава право да мислим, че на него се е водила борба.

— И сам зная, че се е водила борба! Не ви питам дали е имало борба. Вместо да дирите борба, по-добре да бяхте...

— Единият ботуш е тук, а другият не е налице...

— Е та какво?

— Ами това, че са го удушили, когато си е събувал ботушите. Не е успял да изуе втория си ботуш, когато...

— Заплеци ги!... А откъде знаете, че са го удушили? По възглавницата има следи от зъби. Самата възглавница е много омачкана и хвърлена на два метра от кревата.

— Разяснява, бърбицата! Я по-добре да идем в градината. По-добре да бяхте видели в градината, вместо да се ровите тук... Това аз и сам ще го свърша.

В градината следствието се залови преди всичко с оглед на тревата. Тревата под прозореца беше стъпкана. Репеят под прозореца до самата стена бе също стъпкан. Дюковски успя да намери в него няколко скършени стръка и късче памук. По плодовете на върха бяха открити власинки от тъмносин вълнен плат.

— Какъв цвят беше последният му костюм? — попита Дюковски управителя.

— Жълт, ленен.

— Отлично. Значи, те са били със син.

Няколко топчета от плода на репея бяха отрязани и грижливо увити в хартия. В това време пристигнаха полицейският началник

Арцибашев-Свистаковски и докторът Тютюев. Началникът се здрависа и веднага почна да задоволява любопитството си, а докторът, висок и извънредно мършав човек с хлътнали очи, дълъг нос и остра брадичка, без да поздрави никого и без да пита нищо, седна на един пън, въздъхна и каза:

— А сърбите пак се вълнуват! Не мога да разбера какво искат! Ах, Австрия, Австрия! Твоя работа е това!

Огледът на прозореца отвън не допринесе абсолютно нищо; но огледът на тревата и на най-близките до прозореца храсти даде на следствието много полезни указания. Дюковски например успя да издири в тревата дълга тъмна ивица от петна, проточила се на няколко метра от прозореца навътре в градината. Ивицата свършваше под един люляков храст с голямо тъмнокафяво петно. Под същия храст бе намерен ботуш, който се оказа ешът на ботуша, намерен в спалнята.

— Това е отдавнашна кръв! — каза Дюковски, като разглеждаше петната.

При думата „кръв“ докторът стана и лениво, отгоре-отгоре хвърли поглед върху петната.

— Да, кръв е — измърмори той.

— Значи, не е удушен, щом има кръв! — каза Чубиков и погледна злъчно Дюковски.

— В спалнята са го удушили, а тук от страх да не оживее, са го ударили с нещо остро. Петното под храста показва, че той е лежал там сравнително дълго, докато те са търсили как и с какво да го изнесат от градината.

— Добре, ами ботушът?

— Този ботуш още повече потвърждава моята мисъл, че са го убили, когато си е събувал ботушите преди лягане. Единия ботуш е събул, а другия, тоест този, е успял да изуе само наполовина. Наполовина изутият ботуш сам се е събул при тръскането и падането на трупа...

— Брей, че съобразителност! — усмихна се иронично Чубиков. — Сече ли, сече! Кога най-сетне ще се отучите да ни навирате вашите разсъждения? Вместо да разсъждавате, по-добре да бяхте взели за анализ малко окървавена трева!

След огледа, като начертаха план на мястото, следствените власти отидоха в жилището на управителя да напишат протокол и да

закусят. През време на закуската се разприказваха.

— Часовникът, парите и другото... всичко е непокътнато — заговори Чубиков. — Ясно като бял ден — убийството не е извършено с користни цели.

— Извършено е от интелигентен човек — вметна Дюковски.

— По какво заключавате това?

— Имам пред вид клечката шведски кибрит, с какъвто тукашните селяни още не знаят да си служат. Такъв кибрит употребяват само помещиците, и то не всички. Впрочем убийците са били не един, а най-малко трима: двамата са държали, а третият е душил. Кляузов беше силен и убийците трябва да са знаели това.

— За какво е могла да му послужи силата, щом той, да речем, е спял?

— Убийците са го заварили да си събува ботушите. Събувал си е ботушите — значи, не е спял.

— Я оставете! По-добре яжте!

— А пък аз както разумявам, ваше високоблагородие — рече градинарят Ефрем, като слагаше самовара на масата — тази пакост я е сторил само Николашка и никой друг.

— Много е възможно — каза Псеков.

— А кой е този Николашка?

— Прислужникът на господаря, ваше високоблагородие — отвърна Ефрем. — Кой друг, ако не той? Разбойник е, ваше високоблагородие! Пияница и такъв безпътник — пази боже! Той носеше всякогаж водка на господаря, той го туряше да спи... Та кой ще е освен него? И друго, осмелявам се да загатна на ваше високоблагородие, веднъж се хвалеше в кръчмата, дяволът неден, че щял да убие господаря. Зарад Акулка е станало всичко, зарад жена... Имаше той една такава войнишка невеста... Господарят ѝ хвърли око, направи я своя любовница, пък той... не ще и дума, пощръкля... Сега се търкаля пиан в кухнята. Плаче... разправя, че уж му било мъчно за господаря...

— И наистина, заради Акулка човек може да пощръкле — каза Псеков. — Тя е жена на войник, селянка, но ... Не току-тъй Марк Иванич я беше нарекъл Нана. В нея има нещо, което напомня Нана... привлекателно...

— Виждал съм я... Зная... — каза следователят, като се секнеше в червената си кърпа.

Дюковски пламна и сведе очи. Приставът забарабани с пръст по чинийката. Полицейският началник се закашля и, кой знае защо, бръкна в чантата си. Само на доктора, както изглежда, не направи никакво впечатление напомнянето за Акулка и за Нана. Следователят нареди да доведат Николашка. Николашка, млад, щръклест момък с дълъг, сипаничав нос и хлътнали гърди, със старо сако от господаря му, влезе в стаята на Псеков и се поклони до земята на следователя. Лицето му бе сънливо и мокро от сълзи. Беше пиян и едва стоеше на краката си.

— Къде е господарят ти? — попита го Чубиков.

— Убиха го, ваше високоблагородие.

Като каза това, Николашка замига и се заплака.

— Знаем, че са го убихи. Но къде е той сега? Тялото му къде е?

— Разправят, че го измъкнали през прозореца и го заровили в градината.

— Хм!... Резултатите от следствието вече са известни в кухнята... Лошо. Ти, любезни, къде беше през онази нощ, когато са убихи господаря ти? Тоест в събота?

Николашка вдигна глава нагоре, проточи врат и се замисли.

— Не мога да знам, ваше високоблагородие — каза той. — Бях си пийнал и не помня.

— Alibi! — прошепна Дюковски, като се усмихна и потри ръце.

— Тъй. Ами от какво е тази кръв под прозореца на господаря ти?

Николашка вирна глава и се замисли.

— По-бързо мисли! — каза полицейският началник.

— Сегинка. Тази кръв е от нищо и никакво, ваше високоблагородие. Кокошка клах. Клах я най-обикновено, както всякога, ама тя да вземе, че да се изскубне от ръцете ми, да вземе, че да побегне... Точно от това е и кръвта.

Ефрем даде показания, че наистина Николашка всяка вечер коли кокошки и на различни места, но никой не бил видял недоклана кокошка да бяга из градината, което все пак не може да се отрича безусловно.

— Alibi — усмихна се Дюковски. — И какво глупаво alibi!

— С Акулка имаше ли вземане-даване?

— Не крия.

— А господарят ти я прилъга?

— Съвсем не. Мене Акулка ми я отне ето този, господин Псеков, Иван Михайлич, а на Иван Михайлич му я отне господарят. Така беше. Псеков се смути и зачеса лявото си око.

Дюковски впери очи в него, прочете смущението му и трепна. Видя, че управителят носи сини панталони, на които по-рано не бе обърнал внимание. Панталоните го подсетиха за сините власинки, намерени по репея. Чубиков на свой ред изгледа подозрително Псеков.

— Отивай си! — каза той на Николашка. — А сега позволете да ви задам един въпрос, господин Псеков. Вие, не ще и дума, сте били тук в събота срещу неделя?

— Да, в десет часа вечерях с Марк Иванич.

— А след това?

Псеков се обърка и стана от масата.

— След това... след това... Наистина не помня — замънка той. — Пих много тогава... Не помня къде и кога съм заспал... Защо всички ме гледате така? Сякаш аз съм убиецът!

— Къде се събудихте?

— Събудих се на печката в кухнята за слугите... Всички могат да потвърдят. Как съм се озовал на печката, Не зная...

— Не се вълнувайте... Акулина познавахте ли?

— В това няма нищо особено...

— От вас ли тя мина при Кляузов?

— Да... Ефрем, дай още гъби! Искате ли чай, Евграф Кузмич?

Настана тежко, досадно мълчание, което продължи около пет минути. Дюковски мълчеше и не откъсваше острия си поглед от пребледнялото лице на Псеков. Мълчанието бе нарушено от следователя.

— Ще трябва — каза той — да идем в голямата къща и да поприказваме там със сестрата на покойния, Маря Ивановна. Може би тя ще ни даде някакви указания.

Чубиков и помощникът му благодариха за закуската и тръгнаха към господарската къща. Те свариха сестрата на Кляузов, Маря Ивановна, четиридесет и пет годишна мома, да се моли пред високия фамилен иконостас. Като видя гостите с чанти и фуражки с кокарди, тя пребледня.

— Преди всичко поднасям извиненията си, задето нарушихме, тъй да се каже, вашето молитвено настроение — започна галантният Чубиков, като се поклони и удари токовете си. — Имаме една молба към вас. Вие, разбира се, вече сте научили... Съществува подозрение, че брат ви, по някакъв начин, е убит. Божя воля, знаете ли... Никой няма да избегне смъртта, нито царят, нито пъдарят. Не можете ли вие да ни помогнете с някакво указание, разяснение..

— Ах, не ме питайте! — каза Маря Ивановна, като пребледня още повече и закри лицето си с ръце. — Нищо не мога да ви кажа! Нищо! Моля ви! Аз нищо... Какво мога аз? Ах, не, не... нито дума за брат ми! Да умра, няма да кажа!

Тя заплака и отиде в другата стая. Следователите се спогледаха, дигнаха рамене и си тръгнаха.

— Вещица! — изруга Дюковски, когато излизаха от голямата къща. — Вижда се, че знае нещо, но крие. И по лицето на прислужницата е изписано нещо... Ама чакайте, дяволи! Всичко ще разберем!

Вечерта Чубиков и помощникът му се прибираха в къщи, озарени от бледоликата луна; те седяха в кабриолета и мислено правеха равносметка на изминалия ден. И двамата бяха уморени и мълчаха. Чубиков изобщо не обичаше да говори из пътя, а бърбивецът Дюковски мълчеше, за да угоди на стареца. Все пак към края на пътуването помощникът не издържа мълчанието и заговори.

— Че Николашка е замесен в тази работа — каза той, — *pop dubitandum est*^[3]. И по мутрата му личи каква е лисица... *Alibi*-то го издава напълно. Също така няма съмнение, че в тази работа той не е инициаторът. Той е бил само глупаво, наемно оръдие. Съгласен ли сте? Не малка роля в тази работа играе също така и скромният Псеков. Сините панталони, смущението, лежането на печката от страх след убийството, *alibi*-то и Акулка.

— Мели ли мели врели-некипели. Според вас, значи, убиец е този, който е познавал Акулка? Ех вие, запаянко! Биберон трябва да смучите, а не дела да разследвате! Вие също задиряхте Акулка — значи, и вие сте участник в тази работа?

— Акулка беше и при вас един месец като готвачка, но... нищо не казвам. Онази нощ срещу неделя аз играх на карти с вас, виждах ви, инак щях и вас да ви заям. Важното е не жената, драги. Важното е

подличкото, долно, мръсно чувство... На скромния младеж е станало неприятно, че, виждате ли, друг е взел връх. Самолюбието, виждате ли... Поискал е да си отмъсти. Освен това... Дебелите му устни основателно говорят за чувственост. Помните ли как примляскваше с устни, когато сравняваше Акулка с Нана? Че той, мръсникът, изгаря от страст, не подлежи на съмнение! И тъй: оскърбено самолюбие и неудовлетворена страст. Това е достатъчно, за да извърши човек убийство. Двама са в ръцете ни; но кой е третият? Николашка и Псеков са държали. А кой е душил? Псеков е плах, стеснителен, изобщо страхливец. А пък николашковците не знаят дадушат с възглавница; те действуват с брадвата, с тъпото... Душил е някой трети, но кой?

Дюковски нахлупи шапката си до очите и потъна в мисли. Мълча, докато кабриолетът спря пред дома на следователя.

— Еврика! — каза той, когато влезе в къщичката и събличаше палтото си. — Еврика, Николай Ермолаич! Не зная само как по-рано не ми е дошло на ума. Знаете ли кой е третият?

— Оставете ме на мира, моля ви се! Ето вечерята е готова! Сядайте да вечеряме!

Следователят и Дюковски седнаха да вечерят. Дюковски си наля чаша водка, стана, изпъна се и каза със светнали очи:

— И тъй, знайте, че третият, който е действувал заедно с негодника Псеков и е душил, е бил жена! Да, господине! Говоря за сестрата на убития, Маря Ивановна!

Чубиков се задави с водката и втренчи очи в Дюковски.

— Вие да не сте... такава? Главата ви... в ред ли е? Не ви ли боли?

— Здрав съм. Добре, да кажем, че съм се побъркал, но с какво ще обясните смущението й при нашето появяване? Как ще обясните нежеланието й да даде показания? Да приемем, че това не значи нищо — добре! Така да бъде! В такъв случай спомнете си за техните отношения! Тя мразеше брат си! Тя е староверка, той е развратник, безбожник... Ето къде се корени омразата! Разправят, бил успял да я убеди, че е нечист дух. Пред нея се е занимавал със спиритизъм!

— Е та какво?

— Не разбирате ли? Тя, староверката, го е убила от фанатизъм! Не само че е унищожила един плевел, един развратник — очистила е света от един антихрист и е вярвала, че е нейна заслуга, неин

религиозен подвиг! О, вие не познавате тези стари моми, староверките! Я четете Достоевски! А какво пишат Лесков, Печорски!... Да ме убиете — тя и само тя е! Тя го е удушила! О, коварна жена! Нима не стоеше пред иконите, когато влязохме, само за да ни замаже очите? Чакай да взема аз, значи, да се моля и те ще помислят, че съм спокойна, че не ги очаквам. Това е методът на всички престъпници новаци. Миличък Николай Ермолаич! Скъпи мой! Оставете ми това дело! Позволете ми сам да го доведе докрай! Мили мой! Аз го започнах, аз и ще го завърша!

Чубиков поклати глава и се намръщи.

— Ние и сами можем да разнищваме трудни дела — каза той. — А вашата работа е да не се бъркате, дето не трябва. Пишете си под диктовка, когато ви диктуват — това е вашата работа!

Дюковски пламна, тръшна вратата и излезе.

— Умен е, дяволът! — измърмори Чубиков, като гледаше подире му. — Много-ого е умен! Само че се пали излишно. Ще трябва да му купя от панаира една табакера за подарък...

На другия ден сутринта при следователя доведоха от Кляузовка млад момък с голяма глава и заешка устна, който каза, че е овчарят Данилка, и даде много интересно показание.

— Бих пийнал — каза той — До среднощ прекарах у кръстницата. Като се прибирах, нали бях пиян — влязох да се къпя в реката. Къпя се аз... и поглеж! По яза минават двама души и носят нещо черно. „Хей!“ — викнах им. Те се уплашиха и търтиха презглава към Макариевите бостани. Бог да ме убие, ако не са мъкнели господаря!

Същия ден привечер Псеков и Николашка бяха арестувани и изпратени под конвой в околийския град. В града ги хвърлиха в затвора.

II

Минаха дванадесет дни.

Бе сутрин. Следователят Николай Ермолаич седеше зад зеленото си писалище и прелистваше делото „Кляузов“; Дюковски неспокойно, като вълк в клетка, крачеше от единия край на стаята до другия.

— Вие сте убеден във вината на Николашка и Псеков — каза той, като подръпваше нервно младата си брадичка. — А защо не искате да се убедите във вината на Маря Ивановна? Да не са ви малко уликите?

— Не казвам, че не съм убеден. Убеден съм, но някак не ми се вярва... Истински улики няма, а само някаква философия... Фанатизъм, туй-онуй...

— На вас непременно трябва да ви сервират брадва, окървавени чаршафи!... Юристи! Тогава аз ще ви докажа! Ще престанете да се отнасяте така нехайно към психическата страна на работата! Ще иде в Сибир вашата Маря Ивановна! Аз ще докажа! Щом като не ви е достатъчна философията, имам нещо веществено... То ще ви покаже колко правилна е моята философия! Оставете ме само да пообиколя.

— Какво имате пред вид?

— Клечката шведски кибрит, господине... Забравихте ли? Ама аз не съм забравил! Аз ще узная кой я е запалил в стаята на убития! Запалил я е не Николашка и не Псеков, у които при обиска не се намери кибрит, а третият, тоест Маря Ивановна. И ще докажа!... Оставете ме само да попътувам из околията, да поразузная...

— Добре де? седнете... Хайде да ги подложим на разпит.

Дюковски седна до масичката и заби дългия си нос в книгата.

— Да се доведе Николай Тетехов! — извика следователят.

Доведоха Николашка. Той беше блед и сух като клечка. Трепереше.

— Тетехов! — започна Чубиков. — През хиляда осемстотин седемдесет и девета година вие сте съден от съдията на първи участък за кражба и сте били осъден на затвор. През хиляда осемстотин

осемдесет и втора година отново сте съден за кражба и отново сте лежали в затвора... Ние знаем всичко...

По лицето на Николашка се изписа смайване. Всезнаенето на следователя го порази. Но скоро израз на прекомерна скръб смени смайването. Той зариде и поиска позволение да иде да се умие и да се успокои. Изведоха го.

— Да се доведе Псеков! — заповяда следователят.

Доведоха Псеков. През последните дни лицето на младия човек много се бе изменило. Той беше отслабнал, побледнял, с хлътнали бузи. В очите му се четеше апатия.

— Седнете, Псеков — каза Чубиков. — Надявам се, че този път ще бъдете благоразумен и няма да лъжете както досега. През всички тези дни вие отричахте участието си в убийството на Кляузов въпреки многото улики, говорещи против вас. Това е неразумно. Признанието облекчава вината. Днес говоря с вас за последен път. Ако не признаете днес, утре ще бъде вече късно. Хайде, разкажете ни...

— Нищо не зная... И уликите ви не зная — пошепна Псеков.

— Напразно отричате! Тогава позволете аз да ви разкажа как е станало всичко. В събота вечер вие сте седели в спалнята на Кляузов и сте пиели с него водка и бира (Дюковски впи поглед в лицето на Псеков и не го откъсна в продължение на целия монолог). Прислужвал ви е Николай. След дванадесет часа Марк Иванович ви казва, че иска да си легне да спи. След дванадесет часа той винаги си е лягал. Докато си събува ботушите и ви дава нареждания във връзка със стопанството, вие и Николай по даден знак хващате пияния си господар и го поваляте на леглото. Единият от вас сяде на краката му, другият — на главата. В това време от антрето влиза известната ви жена с черна рокля, която предварително се е била уговорила с вас относно своето участие в това престъпно деяние. Тя грабва възглавницата и започва да го души с нея. През време на борбата угасва свещта. Жената изважда от джоба си кутия шведски кибрит и запалва свещта. Така ли е? По лицето ви виждам, че е вярно. Но по-нататък... След като сте го удушили и сте се убедили, че не диша, вие и Николай го извличате през прозореца и го слагате до храстите. От страх да не оживее го удряте с нещо остро. После го понасяте и поставяте за известно време под люляковия храст. След като си почивате и размисляте, вие го понасяте... Прехвърляте го

през плета... После тръгвате по пътя... По-нататък идва язът. До яза ви изплашва някакъв човек. Но какво ви е?

Псеков, блед като платно, стана и политна.

— Задушаваш ме! — каза той. — Добре... тъй да бъде ... Само че аз ще изляза... моля ви се!

Изведоха Псеков.

— Е, най-после призна! — сладко се протегна Чубиков. — Издаде се! Ама как майсторски го притиснах! Просто го засипах...

— И жената в черно не отрича! — засмя се Дюковски. — Но все пак ужасно ме измъчва клечката шведски кибрит! Не мога да търпя повече! Довиждаме! Заминавам.

Дюковски си тури фуражката и замина. Чубиков почна да разпитва Акулка. Акулка заяви, че нищичко не знае...

— Живяла съм само с вас и с никой друг! — каза тя. Надвечер, към пет и нещо, се върна Дюковски. Беше развълнуван като никога. Ръцете му трепереха до такава степен, че не бе в състояние да си разкопчее палтото. Страните му горяха. Личеше, че се е върнал с новини.

— Veni, vidi, vici!^[4] — каза, като се втурна в стаята на Чубиков и се тръшна в креслото. — Кълна се в честта си, започвам да вярвам в своята гениалност. Слушайте, дявол да ви вземе! Слушайте и се дивете, старче! Смешно и тъжно! Във вашите ръце вече има трима... нали? Аз открих четвърти или по-точно — четвърта, тъй като и тя е жена! И каква жена! За едно докосване до раменете ѝ бих дал десет години от живота си! Но... слушайте... Заминах за Кляузовка и почнах да описвам около нея спирала. По пътя посетих всички бакалнички, кръчмички, пивнички и навсякъде питах за шведски кибрит. Навсякъде ми казваха „няма“. Досега съм обикалял. Двадесет пъти изгубвах надежда и пак толкова пъти си я възвръщах. Цял ден скитах и едва преди един час попаднах на търсеното. На три версти отгук. Дават ми пакет от десет кутийки. Едната кутийка никаква я няма... Веднага: „Кой купи тази кутийка?“ Еди-коя си... „Аресало ѝ... драска си.“ Мили мой! Николай Ермолаич! Какво може да направи понякога човек, изхвърлен от семинарията и чел до пресита Габорио, просто не ти се побира в ума! От днес почвам да се уважавам... Уффф... Хайде, да тръгваме!

— Къде да вървим?

— При нея, при четвъртата... Трябва да побързаме, иначе... иначе ще изгоря от нетърпение! Знаете ли коя е тя? Няма да се сетите! Младата женичка на нашия пристав, стареца Евграф Кузмич, Олга Петровна — ето коя! Тя е купила онази кутия кибрит!

— Вие... ти... вие... да не си полудял?

— Много ясно! Първо, тя пуши. Второ, беше влюбена до уши в Кляузов. Той отхвърли любовта ѝ заради някаква си Акулка. Мъст. Сега си спомням, че ги заварих веднъж зад паравана в кухнята. Тя му се кълнеше, а той пушеше нейната цигара и духаше дим в лицето ѝ. Но впрочем да тръгваме... По-скоро, че вече мръква... Да тръгваме!

— Аз още не съм изумял дотолкова, че заради някакъв хлапак да безпокоя нощем една благородна, почтена жена!

— Благородна, почтена... Мухльо сте вие след това, а не следовател! Никога не съм дръзвал да ви хокам, но сега ме принуждавате! Мухльо! Шушумига! Хайде, мили Николай Ермолаич! Моля ви!

Следователят махна с ръка и плю.

— Моля ви! Моля не заради себе си, а в интереса на правосъдието! Моля ви коленопреклонно най-сетне! Услужете ми поне веднъж в живота!

Дюковски коленичи.

— Николай Ермолаич! Хайде, бъдете така добър! Наречете ме подлец, негодник, ако се заблуждавам по отношение на тази жена! Ама какво дело е това! Дело един път! Роман, а не дело! Из цяла Русия ще се разчуе! Ще ви направят следовател по особено важните дела! Разберете, неразумни старче!

Следователят сви вежди и колебливо протегна ръка към шапката си.

— Добре, от мене да мине! — каза той. — Да тръгваме.

Бе вече тъмно, когато кабриолетът на следователя спря пред външната стълба на пристава.

— Какви сме свини! — каза Чубиков, като улови звънеца — Безпокоим хората.

— Нищо, нищо... не се стеснявайте... Ще кажем, че ни се е счупил ресорът.

Посрещна ги на прага висока, пълна жена на около двадесет и три години с черни като катран вежди и сочни червени устни. Това бе

самата Олга Петровна.

— Ах... много ми е приятно! — каза тя и се усмихна широко. — Пристигате тъкмо за вечеря. Моя Евграф Кузмич го няма... Заседял се е у попа... Но и без него ще минем... Сядайте! От следствие ли идвате?...

— Да, госпожо... Знаете ли, ресорът ни се счупи — започна Чубиков, като влезе в гостната и седна в едно кресло.

— Веднага я... слисайте! — пошушна му Дюковски. — Слисайте я!

— Ресорът... Мм... да... Та се отбихме.

— Слисайте я, казвам ви! Ще се усети, ако протакате!

— Е, тогава прави, каквото знаеш, а мене ме остави на мира! — измърмори Чубиков, стана и тръгна към прозореца. — Не мога! Ти дробни попарата, ти си я сърбай сега!

— Да, ресорът... — започна Дюковски, като се приближи до Олга Петровна и сбърчи дългия си нос. — Отбихме се не за да... м-м-м... да вечеряме и не при Евграф Кузмич. Дойдохме да ви запитаме, уважаема госпожо, къде се намира Марк Иванович, когото вие сте убили?

— Какво? Какъв Марк Иванич? — забъбли жената и едрото ѝ лице изведнъж, в миг пламна. — Аз... не разбирам.

— Питам ви в името на закона! Къде е Кляузов? Ние всичко знаем!

— От кого? — попита тихо Олга Петровна, като не можеше да издържи погледа на Дюковски.

— Моля да ни посочите къде е той!

— Но откъде се научихте? Кой ви каза?

Ние всичко знаем! Настоявам в името на закона!

Окуражен от смущението на жената, следователят пристъпи до нея и каза:

— Посочете ни и ние ще си отидем. А инак...

— За какво ви е той?

— Защо са тези въпроси, госпожо? Ние ви молим да посочите! Вие треперите, смутена сте... Да, той е убит и ако щете, убит е от вас! Вашите съучастници ви издадоха!!

Олга Петровна пребледня.

— Елате — каза тя тихо, като кършеше ръце. — Скрила съм го в банята. Само, за бога, не казвайте на мъжа ми! Много ви моля! Той няма да го понесе.

Тя откачи от стената голям ключ и поведе гостите си през кухнята и антрето на двора. Вън бе тъмно. Ръмеше ситен дъжд. Жената тръгна напред. Чубиков и Дюковски закрачиха след нея през високата трева, като вдишваха миризмата на дивия коноп и помията, която хлипаше под краката им. Дворът беше голям. Скоро помията свърши и нозете усетиха разорана земя. В мрака се откриха силуети на дървета, а между дърветата — малка къщичка с изкривен комин.

— Това е банята — каза Олга Петровна. — Но много ви моля, не казвайте на никого!

Когато стигнаха до банята, Чубиков и Дюковски видяха на вратата огромен катинар.

— Пригответе свещ и кибрит! — пошепна следователят на своя помощник.

Олга Петровна отключи катинара и пусна гостите в банята. Дюковски драсна клечка кибрит и освети съблекалнята. По средата имаше маса. На масата до малък, тумбест самовар бяха сложени супник с изстинала зелева чорба и дълбока чиния с остатъци от някакъв сос.

— По-нататък!

Влязоха в следващата стая, в банята. Там също имаше маса. На масата — голяма чиния с цял бут шунка, бутилка водка, чинии, ножове, вилици.

— Но къде е... този? Къде е убитият? — попита следователят.

— На горната полица! — прошепна Олга Петровна, все още бледа и трепереща.

Дюковски взе свещта и се качи на горната полица. Там той видя дълго човешко тяло, което лежеше неподвижно върху дебел пухен дюшек. Тялото излеко хъркаше...

— Заблуждават ни, дявол да го вземе! — завика Дюковски. — Това не е той! Тук лежи някакъв жив дръвник. Ей, кой сте вие, дявол ви взел?

Тялото пое с изсвирване въздух и се размърда. Дюковски го смуши с лакът. То опна ръце нагоре, протегна се и понадигна глава.

— Кой се тика? — попита пресипнал, тежък бас. — Какво искаш?

Дюковски доближи свещта към лицето на непознатия и нададе вик. В червения нос, разчорлената, невчесана коса, в черните като катран мустаци, единият от които беше юнашки засукан и нахално вирнат към тавана, той позна корнета Кляузов.

— Вие ли сте... Марк... Иванич?! Не може да бъде!

Следователят погледна горе и се вцепени...

— Аз съм, да... А това сте вие, Дюковски! Какъв дявол търсите тук? А коя е другата мутра там долу? Божичко, следователят! По какъв случай?

Кляузов се смъкна долу и прегърна Чубиков. Олга Петровна се шмугна през вратата.

— Как попаднахте тук? Да пием, дявол да го вземе! Тра-та-ти-то-том... Да пием! Но кой ви доведе тук? Откъде сте научили, че съм тук? Впрочем няма значение! Да пием!

Кляузов запали лампата и наля три чаши водка.

— Тоест аз не те разбирам — каза следователят и разпери ръце. — Ти ли си, или не си ти?

— Стига... Морал ли ще ми четеш? Не си прави труд! Момко Дюковски, пий си чашата! Да прекараме, приятели-и, тази... Какво гледате? Пийте!

— Все пак не мога да разбера — каза следователят, като пиеше машинално водката. — Защо си тук?

— Че защо да не съм тук, щом тук ми е приятно? Кляузов пи и хапна шунка за мезе.

— Живея у Олга Петровна, както виждаш. В дън земя, в гори тилилейски, като някой таласъм. Пий! Дожаля ми, братче, за нея! Смилих се и на — живея тук, в изоставената баня, като отшелник... Нагъвам. Идната седмица смятам да се омитам оттук... Омръзна ми вече...

— Необяснимо! — каза Дюковски.

— Та какво необяснимо има тук?

— Необяснимо! За бога, как е попаднал ботушът ви в градината?

— Какъв ботуш?

— Намерихме единия ви ботуш в спалнята, а другия в градината.

— А за какво ви е да знаете? Не е ваша работа... Ама пийте бе, дявол да ви вземе. Събудихте ме — пийте сега! Интересна история беше, братко, с този ботуш. Аз не исках да ида при Оля. Бях в лошо настроение, знаеш, на градус... Тя се появява на прозореца и почва да ме хока... Знаеш, като всяка жена... изобщо... Аз, пиан, взех, че я замерих с ботуша... Ха-ха... Не ме хокай, значи. Тя се качи през прозореца, запали лампата и както бях се насвяткал, взе да ме бъхти. Набуха ме, довлече ме тук и ме затвори. Нагъвам сега... Любов, водка и мезе! Но къде тръгнахте? Чубиков, къде отиваш?

Следователят плю и излезе от банята. Подир него, оборил глава, излезе Дюковски. Двамата мълчаливо се качиха в кабриолета и потеглиха. Никога, по никое време пътят не бе им се струвал толкова дотеглив и дълъг, както сега. И двамата мълчаха. Чубиков из целия път трепереше от яд, Дюковски криеше лице в яката си, сякаш се боеше да не би мракът и ръмязият дъжд да прочетат срама по лицето му.

Когато се прибра, следователят завари в къщи доктор Тютюев. Докторът седеше до масата и като въздишаше дълбоко, прелистваше „Нива“.

— Гледай какви работи стават по белия свят! — каза, той, посрещайки следователя с горчива усмивка. — Австрия пак такава!... И Гладстон също в известно отношение...

Чубиков метна шапката си под масата и чак се затресе!

— Дяволски скелет! Не ми досаждай! Хиляди пъти съм ти казвал да не ми досаждаш с твоята политика! Не ми е до политика сега! А тебе — обърна се той към Дюковски и размаха пестник, — а тебе ... во веки веков няма да те забравя!

— Но... ами клечката шведски кибрит! Можех ли да знам!

— Да ти застане на гърлото твоята клечка! Махай се и не ме дразни, че дявол знае какво ще те направя! Да не си ми стъпил тук!

Дюковски въздъхна, взе си шапката и излезе.

— Ще ида да се напия! — реши той на улицата и тъжно закрета към кръчмата.

Когато се върна от банята в къщи, Олга Петровна завари мъжа си в гостната.

— Защо е идвал следователят? — попита съпругът ѝ.

— Идва да каже, че намерили Кляузов. Представи си, намерили го у чужда жена!

— Ех, Марк Иванич, Марк Иванич! — въздъхна приставът и вдигна очи нагоре. — Казвах ти аз, че блудството не води към добро! Казвах ти, ама не ме слушаше!

1883

[1] Становой пристав (дорев.) — началник на стан (полицейско административно поделение) ↑

[2] низш полицейски чин, провинциален селски полицай ↑

[3] Няма съмнение ↑

[4] Дойдох, видях, победих! (лат.) ↑

Антон П. Чехов, Разкази 1880–1886, Народна култура 1969

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.